

DEBRECZEN

A DEBRECZENI ÉS VIDÉKI FÜGGETLENSÉGI PÁRT KÖZLÖNYE.

Egész évre . . . . . 10 ft — kr.
Félévre . . . . . 5 " — "
Negyedévre . . . . . 3 " — "
Egy órára . . . . . 1 " — "
Egyes szám ára 4 kr.

Felelős szerkesztő: **BARTHA MÓR.**
Kiadók: **HOFFMANN és KRONOVITZ.**

Hirdetési díj:
Hat hasábos petit sorért 5 kr. Nagyobb terjedelmű többször
hirdetések alkú szerint jutányos áron vétetnek fel. Bélyegdíj min-
den külön bejelölésért 80 kr.

Jövel!

Debreczen, 1899 okt. 17.

„Én (igy) akarom a magyar
ipart fejleszteni.”

Egy miniszter mondta ezt, még pedig Hegedüs Sándor, hogy ő akar. A nyilatkozat nagytartossága, mert Hegedüs miniszternél az akarat a bizonyosan közeledő tettnek az előhírnöke.

Iparunknak pedig égetően és igen nagy szüksége van arra, hogy komoly, céltudatos tettekkel egyelőre csak támogassák, később megszilárdítsák, mert iparunk mai alapzata bizonytalan, sőt bizonytalansága mellett még ingoványos is. Hogy a miniszter milyen eszközzel, mily módon akar, az megint más elbírálás alá esik. Itt pedig jogos aggodalmaink merülnek fel. Elsőként jelentkezik az a körülmény, hogy bár Hegedüs Sándor igen sokoldalú, igen nagy tudású, európai műveltségű ember, mégis főleg pénzügyi kapacitás s mint ilyennek a jelenleg aktív nagyságok között az övé a dicsőség; de ezzel szemben bármennyire is széleskörű s feltétlen megbízható ösmeretei vannak az iparügyekben, őriássá még sem fejlődött. Hiába, Hegedüs Sándor mégis csak egy ember fizikailag s ez megadja természetesen munkabírásának a kitűzött cél szempontjából határvonalát is.

Menjünk tovább.

Igyekszem a személyekre leendő reámutatástól távol maradni, de ezt érintenem mégis kell. Nemcsak miniszter van, hanem tudvalevőleg miniszterium is, vagyis ennek a szolgálatában kellő számban fizetett, de kevésbé megfelelően kvalifikált munkaerő. Itt a baj. Érzékeny s igazán csak nehezen pótolható veszteség a miniszteriumra: Vöröslászló volt államtitkár távolléte, sok küszöbön álló reform elvesztete biztos talaját az ő kiköltözésével; vágjuk le a lábunkat, tudunk azután is járni, de csak — mankóval. Hiába elszánt hős, képzett katona a vezér, de a világtörténelem lapjain nem találunk rá esetet, hogy falábu sereggel csatát lehet nyerni. Ez a hasonlat a leghübb mása a helyzetnek.

Tudom én jól és érzem hogy a mi aggódó jajkiállításunk csak elenyésző sóhaj, a mi tollharcunk ártatlan utkaparás, de ha egyszer így van, ha ezt látjuk a közérdek kristálytisztá üvegén át, mégis csak sorompóba hív a köteletség. Vagy higgyünk a szuggestióban? Az idő fog felelni ezen kérdéseinkre, de már a közel jövő kell hogy feleljen, mert

azok a hagyományos gyertyák még mindig égnek s ezeknek a körülötte levő bizonyos állatocskáknak a sorsuk még mindig bizonytalan.

Igénytelen nézetem szerint első és legsürgősebb tennivalónk az ipar t est ü l e t e k és társul at o k g y ö k e r e s u j j á s z e r v e z é s e s itt szem előtt tartandó főképpen az volna, hogy nevelj ü n k iparosokat. Megdönthetetlen igazság az, hogy alkotni csak tudással lehet, az ehsséggel nem vásárolunk kényeret, ehhez pénz kell s a gyakorlati élet váltópénze: a tudás. Ha ez megtörténik, akkor ott találja az iparos osztály maga mellett a társadalmat és az államot. Ma napság ezen pályát a menekülők országának tartják, de ha ettől el is tekintünk, ha valakit nem a kényszer, de a hajlama vezet erre a pályára, ez magában nem elég, mert a hajlam még csak nem is hivatás, és a hivatás pedig legkevésbé készülség.

Társadalmi értekezésekben ne bolygassák a politikát, mert kérem szépen, előbb fog a nap nyugaton felkelni, mint egy tökéletes politikus megszületni. Inkább értsük meg szociális törvényeinket, természetesen nem a vörös zászló jelképében, de annak józan és emberi értelmében.

Neveljünk tehát iparosokat és embereket egyaránt. Mit tesznek Kereskedelmi és Iparkamaráink? Ezek közül kivéve a kassait, szegedit és debreczenit, valamennyi egyszerű statisztikai és közvetítői szolgálatot teljesít. Pedig nem ez a fő feladata. Alkalmam volt összes kamaráink évi jelentéseit átolvasni, fenti állításomat azoknak a tartalmára alapítom. E helyen nem írhatunk programot elő kamaráinknak, köteletségünk azonban konstatálni ezeknek a feltűnő stagnálását. Nem okozom ezért a kamarák élén álló egyébként tekintélyes szakembereket, de párosítsák a köteletség tudást az ambícióval s ez eredményt fog szülni. Egyelőre ennyit.

Gazdasági politikánk megnehezíti iparunk haladását és iparosaink gyarapodását. Itt a törvényhozás intézkedésére van szükségünk. Ez irányban több mérvadó honatya méltón képviseli érdekeinket a parlamentben, de mindamelllett a helyzet javulása még bizonytalan idők kérdése. De egy pillanat alatt nem követelhetünk semmit. Ha egy kolosszális erős épületet akarunk építeni, előbb a talaját kell vizsgálni, hogy szilárd fenékre rakhassuk az alapot.

De a régi silány épület lerombolásához már most kezünkbe vehetjük a

csákányt. Fogjunk hozzá — minél előbb.

Feltétlenül rendezni és kerekén paragrafirozni kell a munkabér és munkaidő viszonyokat. Különösen az utóbbi évek eseményein okulhatunk e tekintetben; mert a mostani viszonyok igen éles bírálat alá vonhatók, nagyon is kifogásolhatók.

Vannak itt még aprób és nagyobb bajok,

De most visszatérek a soraim feletti idézetre. Hegedüs minisztert személyesen megismerhettük közelebbről; hivatalos körútjában Debreczennek is áldozott néhány órát, azt nem állítom, hogy ezen rövid idő alatt teljes és hű képet nyer viszonyainkról és iparunk mai állapotáról; de nyilatkozatait és ígéreteit legkomolyabban vesszük. Ő akarja a magyar ipart fejleszteni. Ez akarat teljesítése iránti ohajunkban kiáltunk az ipar fejlettebb országa elé: Jövel!

Spectator.

Debreczen, október 17.

Osztrák miniszterek Budapesten. Az új osztrák kabinet vezetője, Clary gróf Kniazolucki osztrák pénzügyminiszterrel egyetemben megjelent tegnap d. e. 10 óra után Széll Kálmán miniszterelnöknél a budavári miniszterelnökségi palotában. Látogatásuk több volt a bemutatkozás pusztá udvariassági aktusánál, a mire az a körülmény is rávall, hogy a magyar miniszterelnök Lukács pénzügyminiszter társaságában fogadta osztrák vendégeit. Mintegy másfél óráig voltak együtt s megvitatták azokat a közös ügyeket, amelyek még az idén elintézésre várnak, nevezetesen a delegációk egybeülésével s a kvótabizottságok működésének újabb folyamatba tevésével kapcsolatos kérdéseket, valamint azt az álláspontot is, melyre a két kormány a közös költségvetés egynemely függő kérdésében helyezkedni fog. Clary gróftól egy óra előtt kihallgatáson fogadta a király is. A délutáni 2 órai gyorsvonattal Bécsbe utaztak a magyar és osztrák miniszterek, a közös költségvetés megállapítása végett.

Tömeges feljelentés szociális szónokok ellen. A szocialista gyűléseken eddig a rendőrség azonnal félbeszakította a szónokot, ha a beszéd tartalma izgató volt. E taktikán most egyet fordított a rendőrség: engedi, hogy a tüzes szónokok egészen kibeszéljék magukat, de a rendőrség még az izgatásnál sem vonja meg tőlük a szót. A beszédet azonban gyorsírókkal megörökítetteti. Ennek alapján aztán, ha valami kriminális passzust találunk a beszédben, egyszerűen büntető feljelentést tesz a szónok ellen a rendőrség.

A legutóbbi munkás gyűléseknek csaknem valamennyi szónoka részesült már ebben a meglepetésben. Sőt Drüll és Sally vizsgálóbíró be is idézte Klárik Ferencet, Dr. Goldner Adolfot, Baron Edét, Izrael Jakabot, Dit Janost, Weltner Jakabot, Polcédert Ágost

tont. A szocialisták több szónoka biztosra veszi a feljelentést s mindenik várja a vizsgálóbíró idézőjét.

Az autonomista vagy inkább nemz. bojkottálás Fiumében. E napokban nyílik meg a fiumei városi villamos vasút, a melyen a kocsi felírása mindenütt magyar és olasz lesz. A magyar nyelv ellen az autonomisták legzsélsőbb tábora erősen izgat. Több ezer példányban tiltakozást nyomattak és bojkottálni akarják a villamost. A bojkottáló felhívás így hangzik:

Bojkottáljuk a villamos vasutat! A villamos társaság azzal, hogy kétnyelvű felírás alkalmazott kocsijain, meghamisította városunk határozott olasz jellegét és megsértette azt, ami nekünk legkedvesebb: nyelvünket, e város nyelvét. A ki szereti Fiumét, nem ülhet fel erre a villamosra, aki pedig mégis felül, az ellensége ennek a városnak. Éljen az autonom Fiume!

A bojkottáló felhívást a fiumeiak józan többsége hiábavaló erőlködésnek tekinti és nem veszi komolyan.

A költségvetés a pénzügyi bizottságban. A pénzügyi bizottság csütörtökön d. e. 9 órakor megkezdi az 1900. költségvetés tárgyalását, a mikor a kisebb tételről szóló füzet kerül sorra.

A Stenczinger ház kisajátítása.

Debreczen, okt. 17.

A Stenczinger-fele háznak közohajt képező eltávolítása gyorsan közeledik a megvalósulás felé; alább közöljük a városi bizottsági tagok nagy többsége által aláírt indítványt, melyben a Stenczinger háznak azonnali kisajátítása és eltávolítása hozatik javaslatba.

Mint hogy a kisajátítási és szépítészeti pénztár a f. é. jan. 1-ső napján már megkezdte működését és így a Stenczinger-fele háznak rég elhatározott kisajátítására a város minden terhelte nélkül alap immár megvan, — hisszük, hogy a Stenczinger-fele háznak szépítészeti és forgalmi tekintetben óriási fontossággal bíró kisajátítása most már hamarosan eszközöltetni fog.

A bizottsági tagok indítványa következő:

Tekintetes Bizottsági Közgyűlés!

Több mint 31 esztendővel ezelőtt 1868. márc. 28-án a városi u. n. Közrendtartási és Közművelődési Bizottmány elfogadta az akkori városi mérnök által az Egyháztér rendezésére vonatkozólag előterjesztett tervezetet és annak a tervezetnek lényegeként javaslatba hozta a Stenczinger-fele ház és teleknek szépítészeti és utcaszabályozási szempontból a város által leendő kisajátítását.

Ezt a javaslatot az akkori városi tanács 1868. ápr. 6-án tartott ülésében egyhangulag elfogadván, ajánlólag terjesztette a közgyűlés elé.

Egy hónap mulva, vagyis 1868. máj. 6-án a városi biz. közgyűlés 220/2545. sz. határozatában egyhangulag kimondta, hogy a Stenczinger háznak és telkének utcaszabályozási és szépítészeti tekintetéből általánosan óhajtott kisajátítása eszközölné s egyzersmind Sz. Nagy Karolynak a 338. sz. ház akkori tulajdonosának azt a kérelmét, hogy ő ezt a telket a Stenczinger-fele ház piaci front vonalába kihozhassa s oda díszes emeletes házat építhessen — elutasítván, megállapította az Egyháztér keleti oldalán a 336. sz. háztól a 344. számig terjedő házastelkek utca felől vonalát, mely utca vonalnak megfelelőleg épült aztán azóta a Takaréki és Hitelintézetnek és a Kereskedelmi Akadémiának igen szép palotája s dr. Kola János és Kohn Adolf díszes emeletes háza.

Ez az 1868-ik év. máj. 6-iki közgyűlés egyzersmind és pedig első sorban a Stenczinger ház kisajátításának második sorban a további szépítészeti szempontból eszközölné

kisajátításoknak a céljára szükséges pénzösszegnek megszerzéséről is gondoskodni kívánt és egy bizottságot küldött abból a célból, hogy az állandó szépítészeti pénztár felállítására javaslatot terjesszen elő. Ez a bizottság azonban a javaslatot sohasem készítette elő és a Stenczinger ház kisajátítása tárgyában 1894-ig nem történt semmi lépés.

1894. okt. 20-án Mark Endre és kivülről még 104 bizottsági tag aláírásával egy beadvány érkezett a bizottsági közgyűlés elé, melyben az azt benyújtók indítványozzák, hogy mondja ki a bizottsági közgyűlés:

1. a városi szépítészeti és kisajátítási pénztár felállítását;

2. hogy minden birtokváltozás esetén az ingatlanok értékének 1—2 %-a ezen pénztárba fizetendő;

3. hogy az Iparégyesületi Takaréki és Hitelintézet által felajánlott 20.000 korona összeg a földi pénztárból olyan összeg erejéig pótolassék ki, hogy a Stenczinger ház kisajátításával a kártalanítás abból eszközölhető legyen;

4. hogy a szépítészeti és kisajátítási pénztár a földi pénztártól kölcsön nyert összeget minden más kiadást megelőzőleg térítse majd vissza;

5. hogy az 1868. máj. 6-án 220—2545. sz. a. hozott határozatoknak azonnali végrehajtása a kisajátításnak haladéktalan fogantatása iránt a szükséges intézkedések megtételének.

Ezt az indítványt a bizottsági tagoknak 1694 okt. 27-én tartott értekezlete is magáévátta a jog és pénzügyi bizottság pedig egyhangulag javasolta az indítvány elfogadását a bizottsági közgyűlésnek, mire az 1899 november 29-én tartott közgyűlés meg lévén győződve a szóban forgó indítvány útján elérni kívánt cél üdvös voltáról a Tanács javaslatának egyezőleg a Stenczinger fele házat telek kisajátítási pénztár felállítását, hogy ahhoz a város az 1896. évtől kezdődőleg további intézkedésig 5000 frt évi összeget járuljon, hogy birtok változások esetében a szépítészeti és kisajátítási pénztár jövedelmének biztosítási tekintetéből városi illeték szedessék egyzersmind a tanácsot az 1895. évi január havi bizottsági közgyűlés elé terjesztendő megfellelő javaslatát lelel megbizva,

Ez a tanács javaslat az 1895. január 7-én tartott jog és pénzügyi bizottsági ülésen hozott és szintén a kisajátítást javasoló határozattal ellátva be is érkezett s ezen javaslatban a Stenczinger ház kisajátítása azzal a vetélár egyik fele része a kisajátítási pénztárból, másik fele része pedig az Ipar egyesületi Takaréki és Hitelintézet által felajánlott 10000 frtból és a Stenczinger ház berbeadás utján jövedelméből fedeztessék és míg a vétélár ki nem kerül a lebontás mellőztessék, de a Stenczinger ház keleti oldala is az Ipar egyesületi Takaréki és Hitelint. háza között utca nyitassék.

Az 1895. január 31-én tartott bizottsági közgyűlés a kisajátítás eszközölése előtt a kisajátítási pénztár létesítését látván szükségesnek a kisajátítás érdekében es részletébe nem határozott, hanem arra utasította a tanácsot, hogy a kisajátítási pénztár létesítése tárgyában alkotott szabályrendeletnek kormányhatósági jóváhagyás után tegyen ez ügyben coneret javaslatot.

A kisajátítási pénztár létesítése a birtok változások utáni városi illetékek követése és behajtása tárgyában alkotott szabályrendelet immar kormányhatósági jóváhagyással elálltattak, sőt a folyó 1899. év január hó 1-ső napján életbe is léptek; ma tehát már megvan a biztos alap, a melyből a Stenczinger ház kisajátítása minden akadály nélkül létesíthető.

Miért törjük tovább, hogy a Stenczinger ház ott disztelenkedjék? hiszen annak eltávolításával Debreczen szab. kir. város piacán mintegy varázsütésre előfog tűnni a Stenczinger ház okozta rejtékből a gyönyörű s már csaknem teljesen kiépült gyháztér, a melynek középpontján Debreczen szab. kir. város legnevezetesebb épülete a nagy templom teljes imponzans voltában fog kiemelkedni, de ugyanazon

varázsütésre Csapó utca legeleje is kilép sikatörserű állapotából, — és ezen a Stenczinger ház miatt botrányosan szűkútca eleje, terséget, tisztességes formát és föllendülést nyer, egyzersmind az akadály annak a forgalomnak, mely a Csapó utcai részből ered és a mely tudvalevőleg az egész városban a legnagyobb megszűnik.

A Stenczinger háznak ezen immár több mint 30 esztendő óta elhatározott eltávolítását nem lehet tovább odazni szépítészeti és forgalmi okokból, de nem lehet finanziaális okokból sem, mert Debreczen szab. kir. város főutcáján a telkek árának leszállására sem, hanem mindig csak emelkedésére lehet kiutatás, ma ocsóbbak csak mint ezutáni időkben.

Mielőbb ki kell tehát a Stenczinger fele házastelket sajátítani és el is távolítani, mert annak a város általi megszerzése és keleti részén leendő sikátor képzése! vagy anélkül való megtartása nem felel meg a szépítészeti és forgalmi tekinteteknek, de meg nem is igen kivihető, mivel tudvalevőleg a törvény csak utcák, terek stb. létesítésére enged kisajátítási jogot, nem pedig bérház létesítése czéjából és így a Stenczinger fele házastelket abból a czélból, hogy az a város által megtartassék, vagy annak helyére új bérház emeltessék, kisajátítani nem is lehetne.

Mindezek alapján indítványozzuk, mondja ki a törvényhatósági bizottsági közgyűlés:

1. hogy a Stenczinger fele ház minden további halogatás nélkül kisajátítandó és eltávolítandó.

2. hogy a kisajátításra és eltávolításra szükséges összeg a szépítészeti és kisajátítási pénztár terhére eszközölné.

3. hogy addig is míg a szépítészeti és kisajátítási pénztárba a szükséges annak bevételeiből befolyik.

4. hogy a szépítészeti és kisajátítási pénztár a földipénztárból kölcsön nyert összeget minden más kiadást megelőzőleg térítse majd vissza.

Ezen indítványunknak a legközelebbi bizottsági közgyűlés napirendjén való kitűzését kérve vagyunk tisztelettel: Dr. Kola János, Zádor Lajos, Nagy Ferencz, dr. Tüdös János, Szilágyi Imre, Szentesi János, Varga Károly, Benyáts Emil, Torday Gábor, Györfly Aladár, Kardos László, Aron Jenő, Szántó Győző, dr. Király Ferencz, Biedermann József, Bechert Manó, Serly Ede, dr. Szentpály Béni, Szabó László, Tóth István, Márk Endre, Lengyel Imre, Váczy János, Géresi Kálmán, Szabó Antal, dr. Szotyori Nagy Kálmán, Rösszler Richárd, ifj. Csanak József, Hochfelder Jakab, Roner Elek, Sesztina Lajos, dr. Csikos Sándor, dr. Legányi Gyula, Csath Zsigmond, dr. Freund Jenő, Mórity Ferencz, O. Végh János, Mihálovics István, Könyves Tóth Kálmán, dr. Berger Andor, Csiki Lajos, Tancsovies Jenő, Polgári Bálint, Jóna János, Berger Jenő, Medgyasszai Miklós, Hajdu Ignác, Horváth János, dr. Volaffka Nándor, Kernhoffer József, Liedermann Mihály, Szabó Kálmán, Kaszanyitzky Endre, Fejer Ferencz, dr. Poroszlav Károly, Herczeg János, Nagy Bálint, Mayér Emil, Dicsőffi József, Miskolczi Jenő, Knoll Rudolf, Dr. Bakonyi Sámuel, Vecsey Zoltán, dr. Rotnek V. Emil, Szentkirályi Tivadar, Jánossy József, dr. Szántó Sámuel, Jámor István, Szilágyi Bálint, Harmath Gergely, dr. Kalmár Barnabás, Pongó Lajos, David Mihály, dr. Nagy Zsigmond, Jancsó Lajos, Kurucz Miklós, Salanki Ferencz, Erdei Pál, dr. Popper Alajos, Kovács József, Kerekes Géza, dr. Kocsár Gábor, Kulcsár Endre, Kovács Lajos, Falk Lajos, Weichinger Károly, Ericz Ernő, Kulcsár Gábor, Kövesdy János, Erber Vilmos, Bösszörményi Mihály, Nemeti László, dr. Sárváry Gyula, Czégely Ferencz, Jámor Ferencz, Polgári Sandor, Bihary István, Szabó József, Szikszay Gyula, Török Balint, Malatinczy Ferencz, Zöld Mihály, Kiss Mihály, Mike Ferencz, Cziczó Lajos, ifj. Kertész István, Szép József, Hüttflész Kázmér, Pető István, Szikszay Albert, Jenei Szabó Miklós, Birinyi János, Szebeni Gábor, Dr. Balkányi Miklós,

Rochlitz Arthur, Stern Márton, Vádon Sándor, Nagy Jakab, Vecsey Viktor, Nemes Kálmán, Reichmann Ermin, Hidvéger Mihály, Jakabovits Aladár, Szél Farkas.

városi bizottsági tagok.

KÜLFÖLD.

A dél-afrikai harc.

A múlt szerdán a burok megkezdték a támadást s azóta harcoltak az angolokkal keleten is, Natalban és nyugaton, Mafeking közelében. A főérdeklődés Natal felé fordul, mert ugylátszik itt lesz a döntő mérkőzés. A burok ide küldtek haderejüket javarészt s az angolok innen irányítják hadműveleteiket. Ladysmithben van az angolok főtábora, mert e város a csomópontja a Transzválból és Oranzból északi Natalba vivő összes utaknak és vasutaknak s kapuja közép és déli Natalnak. S a burok, akik Laing-Necken at vonultak be Natalba, egyesültek már az oránziakkal s ott állanak Ladysmith alatt. White angol tábornok megerősítette a várost a glencoei táborból vett segítséggel, úgy, hogy vízszatadna verni a burokat, ha osziopokkint támadnának. A burok azonban indják az angol hadról számat s így bvárják, míg az összes csapatok egyesülnek s így támadnak Ladysmith ellen. Gondjuk van azután arra is, hogy a glencoei vagy dundeei angol táborból többé segítséget ne kaphassanak az angolok, körülzártak ezt a két helyet, mivel Ladysmithet elszigetelték. A hadműveleteket Joubert fővezér vezeti. Mennyi Joubertnek az egész hadereje, biztosan nem tudják, de körülbelül 16 ezer főre teszik, az oránziakat is ide értve, míg az angolok száma Natalban alig tízezer. A támadással nagyon sietniök kell a buroknak, hogy egy legújabb érkezett jelentés szerint Durbanba megérkezett az indiai csapatok egy része: 3200 gyalogos, 1500 lovas és 18 ágyú s ezt a segítséget rögtön utnak indították Pietermaritzburgba és Ladysmithbe. Érdekes és az angolokat igen jellemző eset történt Pietermaritzburgban s ez az, hogy az ionen kiindult összes csapatok a kormányzó palotájában hagyták vissza zászlójukat. Egy tábornok utasítására tették azt, a ki azt mondta, hogy most nem kell zászló, csak dum-dum-ágyú. A tábornok intézkedése praktikus dolog, de kevés katonai szellemre mutat, az angolok tehát nem a becsületért harcolnak, hanem csak a haszonért, a mint hogy szoldos katonáitól nem is lehet mást kívánni. Ha az indiai csapatok White tábornok seregével egyesülhetnek, az angolok több reményvel szállhatnak szembe a burokkal. Ellenkező esetben alig győzhetnek. A harctérről megbízható jelentéseket nehezen lehet kapni, mert az angol katonai cenzúra szigorúan kiforgatja táviratok tartalmát.

A londoni és egyáltalán az angol közvélemény megnyugtatóására sok dolgot el kell titkolni s meg kell czafolni minden hírt, mely esetleg a burok győzelmét jelentené. Transzválból direkt jelentést nem lehet kapni, mert az összes táviratok angol állomásokon mennek át s az angolok azt csinálhatják velük, a mit akarnak. Ez az oka annak, hogy a tegnapi nap folyamán újabb, nevezetesebb hírt nem érkezett sem a keleti sem a nyugati harctérről. Pedig nem hihető, hogy a harcoló felek a vasárnapot pihenéssel töltötték volna, a buroknak minden perc drága idő s egy perczet sem szabad veszíteniök. Tem lehetetlen, hogy a burok éppen tegnapi kiséréiték meg Ladysmith ostromát vagy más helyen ütköztek össze az angolokkal. Érzik és tudják a burok, hogy ha a mostani alkalmat ki nem használják, elvesztek. Meg kell dönteniök az angolok natáli hadállását, még mielőtt az anyaországból a minap Buller tábornok fővezér parancsnoksága alatt elindult körülbelül 40 ezer főre menő angol sereg megérkezne. Egy német katonai szaklapban azt írja egy kiváló állású katoná, hogy a burok hadereje az oránziakkal körülbelül 60 ezer főt tesz ki s hogy Angliának, ha győzni akar, leg-

alább 150 ezer katonát kell a harctérré küldeni, mert mostani serege, mely Dél-afrikában működik, 77.000 ember és 214 ágyú. 60.000 bur, így szol a czikk vége, elbánhat 77.000 angol zsoldossal s Angliának a legnagyobb erőmegfeszítéssel kell dolgoznia, ha teljesen le akarja igazni a két független országot.

Az oroszok rokonszenve a burok iránt.

Az orosz lapok a transzváli háború miatt folyton hevesen támadják Angliát s szinte egyértelműen követelik, hogy a pétervári kormány lépjen közbe s egy ultimatummal szabadítsa meg a burokat tarthatatlan helyzetüktől s veszen véget Anglia rabló kalandjának. A Novoje Vremja írja, hogy a háború kitöréséért Anglia felelős, hiába akarja Chamberlain azt a felelősséget Transzvalra hárítani, hogy Oroszországban mindenki a burok győzelmét kívánja az Istentől. A Petesbrukája Vjedomoszti is azt mondja, hogy a világ szimpátiája a burok felé fordul csak az óhajta az angolok győzelmét, a kiknek nincs szíve, a ki sohasem szerette hazáját. A Novosztii meg jegyzli, hogy az európai közlemény Anglia eljárását ismeri és megveti.

Franciaország.

A francia hadügyminisztérium, mint egy parisi jelentés adja hírül, Saint Louisban, Szenegeal fővárosában vizsgálatot indított Klobb ezredes és Meyneir hadnagy meggyilkolása miatt. A minap az a jelentés érkezett a hadügyminisztériumba, hogy Voulet századost aki a két tisztet agyonlövötte nem találják sehol s így a vizsgálatot nem folytathatják tovább. Voulet-t ezért katonailag körözik.

A nyelvrendelet megszüntetése.

Bécsből jelentik. A minisztertanács megálapította, hogy a nyelvrendelet megszüntetése alkalmával milyen intézkedéseket fog tenni. A német haladópart és az alkotmányos nagybirtokosság közös tanácskozást folytat. A jobb oldali végrehajtó bizottsága hajlandó arra, hogy az előkvlasztáson a második elnöki állást a német ellenzéknek engedje át.

Táviratok.

A hágai békekonferencia.

Bécs, okt. 16. Welsersheimb gróf osztrák-magyar nagykövet a békekonferencia megálapodásainak aláírása végett Hakaba utazott.

A chilei törvényhozásból.

London, okt. 16. A Times-nek azt jelentik Santiago de Chleből, hogy a kongresszus tegnap rendkívüli ülészakra ült össze. A kongresszus főfeladata az ország általános közgazdasági helyzetének javítására teendő intézkedések megvitatása lesz.

Transzvál.

Budapest, okt. 16. Durbanból jött jelentés szerint a Ladysmithben időző perancsnokló tábornoknak egy hivatalos távirata azt jelenti, hogy a brit haderő, a mely pénteken a Tintira-szoros tövével a burok állását kikémlélte, visszaérkezett táborába. (Sem a burok az angoloknak, sem az angolok a buroknak nem okoznak veszteséget? . . .)

Budapest, okt. 16. Fokvárosból Londonon át érkezett távirat szerint a burok már Kimberleyt is ostrom alá vették. A burok által megostromolt és minden oldalról elszigetelt Mafeking sorsa nagy aggodalmat kelt.

Római congresszus.

Budapest, okt. 16. Az orientalista congresszusnak mai záró ülésén Öváry beszédet mondott, a melyben rámutatott, hogy Magyarországon az összes nemzetiségek szabadságot és politikai jogokat élveznek.

Irodalom és művészet.

Régi háztönökök arcképei — Leszen. Lelészróli, Zemplénmegyéből írják lepunknak, hogy Turri Gyula festőművész, a ki az utóbbi napokban ott időzött, nem restaurált hanem a ssanádi püspök megrendelése

sére lefeszette a premontreiek leleszi házának négy korábbi főnökét, a kik később csanádi püspökökké ldttek Ezek a képek jó állapotban vannak a leleszi ház díszes nagy refraktóriumában, a z o k a t s e m kikeresni, — hem sertainálri nem kellett és különben köz tudomásu, hogy Turry nem is foglalkozik ódon képek javításával.

Barabás kiállítás. A kiállítást tegnap sokan látogatták és vásárló kedv is mutatkozik. Reggel 10 órakor Darányi földm. miniszter volt kinn és Telepy műtárhoz mester kalauzolasa mellett végigjarta a kiállítást. Telepy, mint aki Barabásnak tanítványa volt és sok kép történetét ismeri, felvilágosítással szolgált azok kezezéséről. Etavozása előtt a miniszter elkérte az aláírási ívet és a pénztárnál 50 frtot irtalá Barabás síremlékére, helyet hagyva azoknak, akik már előbb bejelentették aláírási szándékukat, de még nem tekintettek meg a kiállítást. Így pl. Zichy J. gr., akitől az aláírási ív kitételének az ötlete származik és aki levelében egyebek közt ezt mondja: »a boldogult nagy művészt, mint régi barátomat nagyra becsülöm es emlékémet iszteleiben tartom, ha a síremlékköltségre aláírási ív cirkulálóa, mihelyt Bpestre jövök, nevetem szintén bejgyzem. Zichyn kívül még többen kijelentették hozzájárulásukat.

Az I. független felelős magyar miniszterium arcképcsopottja, a melyet 1848-ban Barabás rajzolt köre, és a mely a szabadságharcot követő rémkorszak alatt a szobák falairól eltűnt és rá elpusztult — hü másolatában ki van téve a Barabás-kiállítás pénztáránál és 1 frtért megszerezhető, mellette ott van a II. felelős magyar miniszterium is, melyet szintén Barabás rajzolt köre 1867-ben. Ezt a kettőt 1896-ban Barabás unokája, Maszak Leona rajzolta köre és a nagyapai utasítással készült első kísérlet sikerült eredményt, a két képet, a Verbóczy-nyomda felajánlotta leszállított árának felejövédelmében a síremlék javára. A mai napon már több példányt adott el a kiállítás pénztára. Egy-egy példány ára 1 frt: melyből egy-egy korona esik a síremlékre.

Színház.

Perényi Margit első fellépése. Díszes szép közönség tapsolt tegnap a szintársulat új szubrett-primadonnájának Perényi Margitnak, ki egy csapásra meghódította a közönséget. A »Varázsgyűrű«-ben lépett fel a művésznő, Panquettenek abban az operettjében, melynek hatása legkevésbbe frappáns s melyben annak idején Kúrry Klára sem tudott nagy sikert aratni. Perényi Margit határozott szubrett-tehetség. Kedves megjelenése bájos, üde s kifejező arcza, élénk temperamentuma mindjárt megnyerő erővel hatnak. Hangja tiszta csengésű, végtelenül kellemes s még karban is eléggé kiválik.

Játékában a természetes báj a finom izléssel párosul. Szóval Perényi Margit — tegnapi fellépéséből ítélve — rövid időn ép úgy kedvence lesz a debreczeni közönségnek, mint volt a kolozsvárinak és nagyváradinak. A közönség szokatlánul melegen fogadta; mindjárt belépésekor hatalmas tapsvihar zúgott fel, S attól kezdve, hogy belépőjét elénekelte, állandó volt a taps és a kihívás. — Részünkről csak gratulálhatunk Komjathynak ez újabb szerződötetéshez, mely a vidék legjobb szubrett énekesnőjét szerozte meg Debreczennek.

Szerencséseje volt a bemutatkozó művésznőnek partnerében: Rubosban. Rubos, kinek valóban bámulatos sokoldalúságát nem tudjuk eléggé méltányolni, tegnap este különösen elemében volt. Gyönyörűen énekelt, ügyesen játszott.

F. Kállay Lujza, mint mindig tegnap is sok tapsot aratott. Nagyon jó volt Karacsis.

Általában az őszi szesz szereplők buzgók voltak az előadás sikerén, melyből nem von le semmit a karok és zenekar néhány kisebb botlása. (a. e.)

Lili. Az operettek operettjében, a csodaszép Liliben lép ma föl másodszor Perényi Margit. Az előadás iránt az érdeklődés olyan nagy, hogy már tegnap le volt foglalva csaknem minden jegy.

A színház fűtése. A hűvös idő beálltával elrendelték a színház fűtését is. Intézkedés történt, hogy mártól kezdve már a színházban megkezdjék a légfűtést. Csak aztán sikerüljön.

A kassai színház hibái. A kassaiak se nagyon örülhetnek új színházuknak. Mutatja azt a Pannoniában Hohenauer Ignác dr. tollából megjelent szíki, melyben a rossz páholyokról szól, majd így folytatja: A páholyokat azért tartják a bérlők, hogy ott legalább is négy személy kényelmesen láthasson, s a színházépítési technika mai napság, amíg mindenféle annyi új színház épül, már annyira fejlődött s annyi példát lát a tervező, hogy nem nagy meserség kell hozzá a nezőhelyeket akképpen szituálni, hogy a legutolsó helyről is belehessen a színpadot látni. Így vagyunk az új színházban a karzattal is. Ott is van igen sok hely, a honnan nem látni a színpadra, a minek az lesz a következménye, hogy oda, mihelyt tájékozva lesz, nem fog járni a vasárnapi közönség. Arról beszélnek, hogy a színházi bizottság memorandumot készül benyújtani a törvényhatóságnak, melyben a páholyok átala k i t á s á t kérelmezi, — miután így biztosra vehető, hogy a legközelebbi bérlésben a hasznavehetetlen páholyok üresen fognak állni. Ezen átalakítás közel 40,000 frtba kerülne s most csak az a kérdés, hogy ezen kiadást ki fogja fedezni. A tervező bizottság nem, mert az a terveket már felvette a díjakat. — Az építő mestereket nem lehet felelősségre vonni, mert ezeknek szigorúan a terv szerint kellett magukat tartaniok. A tervek bírálatával megbízott szakfűriak? Ezeknek nincs annyi vagyonuk, hogy ezen nagy hibáért szavatolhassanak! Tehát ismét csak a közönség fog szenvedni mások hibáért. Fizetni fognak az adófizető polgárok, — még azok is, akiknek nincsen arra való pénzük, hogy a színházba járhassanak. Még egy másik hibája is van az új színháznak, hogy nagyon is szellős. Mindenfelől légvonal. No de ezen a bajon talán könnyű módon lehet még a tél beállta előtt segíteni.

A hazafias színésznővendék. A Nemzeti Színházban az október hatodik gyásznapon majdnem megzavarta a vigjéki előadást Nádpataky Sándor a színiiskola-másodéves növendéke, aki felrohant a nyílt színpadra és a közönség nagy ámulatára ezt kiáltotta: Botrány, hogy a nemzeti gyásznapon a Nemzeti Színházban bohózatot játszanak le. A fiatal embert hamarosan eltávolították a színpadról és az előadás tovább folyt. Az ifjura ráfojták hogy idegbajos, pedig semmi baja sincs, csak hibául nem számít, hogy lelkes és jó hazafi, a ki honfiai fajdalmát a szent ünnep profanizálása fölött nem tudta elfojtani. Az eset óta Nádpataky félt nyilvánosan mutatkozni és kollégái közé járni. Pedig nem történt semmi bántódása főlebbvalói részéről sem. A fiatal színésznővendék-k azonban még sincs maradása és elszereződött színésznek Micsey társulatához Kecskamétre.

Színházi műsor.

Kedden Lili, énekes vigjáték. Perényi Margit második fellépte.

Szerdán A házi béke, vigjáték 3 felvonásban (Először.)

Csütörtökön A házi béke, vigjáték 3 felvonásban, (Másodszor.)

Pénteken Traviata opera. Bödi Ella felléptével.

Szombaton Traviata opera másodszor.

Vasárnap két előadás. Délután 3 órakor mérsékelt helyárrakkal a »Vigéczek«, énekes bohózat 3 felvonásban. Este fél nyolczkor rendez helyárrakkal »Aranylakodalom« történelmi látványos színmű 8 képben.

H I R E K.

* Kegyelet és jótékonyság.

»Halottak napján« a koszorúk ezrei borítják a sírhalmokat. A kegyelet e muló jelei helyett tegyük áldottá a halottak neveit az élők közt! A koszorúk helyett vagy mellett adakozzunk a züllésnek kitett, erkölcsi és anyagi nyomorban szülő gyermekek számára!

A kegyes adakozásokat a szegény gyermekeknek vallás- különbség nélkül menedéket és nevelést nyújtó Nagypénteki Ref. Társaság nevében elfogadják: Hegedüs Sándorné (VI. Hunyadytér 12.) Dr. Kiss Áron (I. Mészárosutca 12.), Takách László (II. rakpart 45.)

* Ferencz Ferdinánd főherceg házassága. A Berliner Lokal-Anzeiger érdekes dolgot terjeszt Ferencz Ferdinánd hercegről. A trónörökös ugyanis házasodni készül, de mi a berlini újság mondja, nem hercegnő a választottja. Régi szerelemlől van szó. Azt a hölgyet akarja feleségévé tenni, a kinek már evekkel ezelőtt oda ajánlkozta a szívet és ez a hölgy egy ismert nevű grófné, aki sok éven át az özvegy trónörökösnek volt udvarhölgye és állása éppen a trónörökösrel való ismeretsége miatt hagyta el. A grófnő két évvel idősebb Ferencz Ferdinánd hercegnél, nagyon szép, nagyon okos, és nagyon szeretetreméltó.

A királyi herceg egy hónappal ezelőtt az uralkodó elé lépett és beleegyezését kérte a házassághoz. Az uralkodó, a ki el volt készülve erre a kérésre, azt felelte: sajnálja, hogy a trónörökös erre az elhatározásra jutott, de mert elhatározását megfontoltnak hiszi, jóváhagyja, csak hogy ebben az esetben Ottó herceget és fiait illeti meg a trón, a melyről Ferencz Ferdinánd hercegnek Chotek grófnővel való házasságakor le kell mondanania. A herceg azt felelte, hogy éppenséggel nem szándékozik a trónról lemondani.

— Akkor nem veheted el a grófnőt, választotta az uralkodó.

A trónörökös nem nyugodott bele ebbe az alternatívába, valami olyast mondott, hogy nagyon megváltoztak az idők és családottan tavozott az uralkodótól. A dolog tehát még nincs befejezve. Érdekes, hogy Maria Terézia hercegnő a trónörökös mostohanyja, tíz évvel ezelőtt ezt mondotta legidősebb fiáról:

— Egy tekintetben aggódom miatta. — Nagyon regényes hajlamu, nem is illik a mai világba. Számtalanszor ünnepiesen kinyilatkozattá, hogy bármi történik is, ő csak szerelmi házasságot fog kötni.

*

Budapesti hírek szerint azonban a főhg. választottja nemis az a Chotek grófnő, aki az özvegy trónörökösnek udvarhölgye volt, hanem ennek testvérhuga, Italo Frigyes kir. bg. nejeinek udvarhölgye: Chotek Zsófia grófnő.

* Az alsó-szabolcsi tiszai ármentesítő társ. igazgatóságától Debreczen. Tisztelt Erde-

keltég! Az 1899 évi október hó 28 ára ki-tűzött köz- és választmányi gyűlés tárgysorozata következő ponttal egészítették ki: 13. A nagyméltóságú m. kir. földmívelésüg i Miniszter ur 31909/1899 sz. alatti magas rendeletre, melyben Dombay Arthur társ. ellenőr feygelmi ügyiratait azzal küldi vissza, hogy fontolná meg a társulat közgyűlése nevezett ellenőrnek a feygelmi Bizottság határozata ellen beadott felebbezésében foglalt felmondásnak tekinthető nyilatkozatát s esetleg ez alapon a szolgálati viszony megszüntetése és az ahhoz fűzött kérelmek tárgyában hozott határozatot. 14. A nagyméltóságú m. kir. földm. miniszter ur 73499/1899 sz. rendelete az egyeki partvédmű módosított tervezetének jóváhagyásáról. Kelt Debreczen, 1899. október 13. Gróf Dessewffy Aurél társ. elnök. Dienes Barna társ. igazgató.

* A nyulasi gyilkosság. Lapunk tegnapi számában röviden megírtuk hogy a közeleső Nyulas csárda közelében egy férfi holttestére találtak a járőrelők kibén a közel lakók Török István munkásra ismertek. A holttest, mellén tátongó véres seb kétségtelen-tette, hogy a szerencsétlen Török gyilkos merénylet áldozata lett sőt a mezőrendőrségnek már sikerült is a gyilkost, Faragó Mihály 15 éves pasztor gyerek személyében kézre keríteni. Faragó ugyanis ki a holttest feltalálásakor a közelben legeltette nyáját, a hozzá-intézet kérdésekre rendkívül zavaros feleleteket adott, ami felköltötte s vizsgálatot vezető rendőr biztos gyanúját. Erősen vallatóra vette tehát a fiut, ki végre töredelmesen bevallotta, hogy Török István ő gyilkolta meg. Elmondotta, hogy pénteken összeszólalkozott valami csekélység fölött Török Istvánnal s veszekedés közben ugrászta meg a szerencsétlen Törököt, hogy az szíven találva holtan rogyott össze. Megijedve borzalmas tette következményeitől, Faragó áldozatát a katonai céllövő tér egyik dombjára cipelte föl, arra gondolván eleinte, hogy Török halálát majd egy célttévészett golyónak fogják tulajdonítani. Azonban ezt valószínűtlennek tartván, jobbnak hitte vallani. Először azt mondotta, hogy véletlenségből nem szándékosan szurta meg Törököt, másodszori kiballgafása alkalmából azonban teljesen beismerő vallomásában beismerte, hogy Török István veszekedés közben haragból ölte meg. A fiatal gyilkost átkiszérték az ügyesség börtönébe. Áldozatát tegnap bonczolták fel az orvosok s megállapították, hogy a halál egy a szíven áthatoló erős kézszurás okozta.

* Egy vértanu emléke. A nagyváradi Szacs-vay-emlékbizottság, tegnap gyűlést tartott, amelyen elhatározta, hogy Szacs-vay Imre vértanuhalálának a napján. huszonegyedikén, koszorút küld a mártir budapesti sírjára. A városi közgyűlésen is szóba fogják hozni ezt a kegyeletes dolgot s az emlékbizottság egyik tagja indítványozni fogja, hogy Nagyvárád városa ne csak koszorút küldjön, de jegyzőkönyvben is örökítse meg Szacs-vay Imre emlékét.

* A novemberi katonai előléptetés, mely e hó utolsó napjaiban fog közöltetni, — bécsi tudósítónk értesítése szerint, — jóval szűkebb keretű lesz, mint a milyen a májusi előléptetés volt. A felsőbb és alsóbb rangosztályokban egyaránt, de a vezérkarban is, kevesebb lesz az avanszman, mint rendszeren. Oka ennek az, hogy az utóbbi időkben igen kevés hiány mutatkozik. Ezuttal nyugdíjazás is feltűnően kevés lesz, mivel a január 1-ére kilátásba helyezett fizetés emelés reményében az aktivitásban való megmaradás észlelhető.

száj, gyengé idegzetű delignitó, kezes quinquefolio, harsogó tuba, tenyeres-talpas ricinus, még a sok bolond futó; állat és növény között nincsen határolt funkció. Az elegantissime viritó parvenük csak úgy dominálnak, míg az officinális hivatlanok hajbokolva meglapulnak. Rendesen alattomosan a gyökereken ráják egymást, míg a felszínen színeskednek, takargatják a képmutatást. Hát az illat mit vétett? Az imponderabilis virilis ugyancsak nyom a latban; ez hat a velőig. A legtöbbnek a rózsá imponál, míg az illattalan nem is virág, ha mindjárt kamélia. Az illat a virág deleje... de-eje az életnek.

Mily diplomatikusnak kell lennie egy kertésznek, hogy ily hőbortos elemek közt rendet tartson, és annyi képmutatókról igaz képet felmutasson?!...

A diszkert: nőnövelde, hol minden növényeknek megvan a kijelölt helye. Mennyire kell itt ügyelni a fattyuhajtásokra; megfigyelni az egyedét, megóvni a jelleget, még a mesalliancekavaró szélétől is féltetni: kinek napot, kinek kalapot, hogy betegek ne legyenek! Szép haditervek voltak a tárl ton Hein és Simkovic vezéréktől. Szerencse, hogy hadüzenetre nem került: ki-ki beerte területével.

Hein János a fővárosnak a kertészetben az, mi Ray volt az építészetben. Kinek ne jutnának eszébe az 1896. orsz. kiállításán remek symbolikus épületei? Kivülről lehetett leolvasni mit tartalmaztak.

Hogy a kertészetnek is van architektúrája azt Hein tervezi, főképp Ziperovskij kert-részlet modelje bizonyítja. — A virág mindig csak decoratio marad; ha nincsen mit díszíteni, a virágnak nincs helye, sem értelme. Akármily kicsiny legyen kertünk, egy szobrocskát ne sajnáljunk tőle, hogy legább szemre lássék: a nema udvarlók kinek hódolnak.

A kertészeti architektúrát nagyban elősegítik a könnyed vasalványok és vasfüllegóriák. — A talaj egyenletlensége vagy lejtőssége szolgáltatja a legjobb alkalmat a szakbani képességünket kifejténi. Mily zseniális azok megoldása Hein terveiben.

Szathmar és Nyitra népkertjei után mi is vehetnénk példát, mert nem telik mindég idő, sem pénz, hogy egy kis porció levegőért fel ne adjunk és 16 krajczart fizessünk. Ideje volna belső sétányokról és piaczkáról gondoskodni, hogy a szegényebb sorsú gyermekek közel érnek a szabad árnyas helyet. Vagy a Csavotzky birtokot annak vesszük?

Nem sokára központi temetőről is kell gondoskodni, mert az nem járja, hogy a csontokat csak úgy hányjuk egyik gödörből a másikba. Ugyan a feltámadáskor meg három helyről is felszedjük magunkat! — Melegen ajánlom a tanács figyelmébe a Hein által R. Keresztúron tervezett új izr. temető gyönyörű beosztását. Ha annyi virágot ápolunk életünkben, bizony több figyelmet kérünk drága síremlékeink megvédésére.

Mielőtt a virágoktól fájó szívvel búcsúzom, szomorú ténynyel kell számolnom. A virágot csak előremetjük, még ha Olaszországból is, mert nekünk semmi sem kell a maga idejében, kivált ha honi. A menyasszonynak narancs virág kell, mikor bővebb vagyunk a rózsának, a gyöngyvirágnak, a nefelettsnek, ezek csak télen kedvesek mikor nálunk nincsen. Még megérjük, hogy a hideg vőlegényt is meleg vérű Othelloval felcseréljük.

Nem elég, hogy a virág importált, de meg azt idegen manzsettában nyújtjuk. A menyasszonyi csokron minden oly idegen, csoda-e ha az imádoztát, mar nem a magyar néven rózsának szólítják.

Rozsabimbóm, galambom! Nem érzed olykor budoárodban a füledt levegőt, a halotti szagot? Lehet-e holtodiglan szoros a kötés, ha a kamélia, narancs, messze földre tereli vágyad? — Edes jó leányka! a szal rezedá, vagy rózsá, melyet udvarlód szemed előtt tép ki szíve tövéből mindegyik többet magyaráz. — Idegen csokor ablakodon? ... Be csunya, ha a szerelemnek is van kirakatja! ... Ugyan kiösmerné róla, hogy a szobán belül rózsabimbót rejtegetnek? Nyisd ki ró-

szám ablakod külső szárnyát is, hadd repüljön azon a csipkés szemfedél, mialatt vágyad virágai csak hervadnak.

Tűzzel meleg kebledre csak annyit, a mennyit elbir. Engedd a többit a szélnek, mert a Zefir szárnyára van bízva a virágok boldogulása.

Gyalog Rómába.

— Egy debreczeni diák. —

— Folytatás. —

A mit eddig írtam csak amugy futtában az megtörténhetett s meg is történhetik bár kivel, annyival is inkább, mert én ott — uti kalandokról, szóval utazásról — talán semmit vagy ha igen, akkor is keveset szoltam, mert én ott csak láttam (Hej! pedig ott is lett volna mit beszelnem!); de a mit most akarok írni, az velem történt meg, s ámbár ez is csakugy megtörténhetik mással is a ki hasonló körülmények között gyalogol egyik Rómából a másikba — mégis megvallva az igazat őszintén, mikor rágonólok erre az utra, egy kis büszkeség lopózik lelkembe, hogy ismét itt ülök kis szobamban, ahol oly reg nem voltam már s fali óránk egyhangu ütései mellett... gondolkodom.

*
"Ott álltam a »Piazza Venézia«-n. Épenugy, mintha otthon lettem volna s vártam míg egy barátságos arcú ember nem jött arra, a kítől megkérdezve, hogyan juthatnak ki a városból, egy jó másfél órai gyaloglás után kívül voltam ismét a »Piazzia Flaminia«-n.

Még jó darabig csak lázszorok között haladtam. S a mikor az utolsó házat is elhagytam, búcsút intettem az örök városnak, ott állva még néhány pillanatig, mintha nehezen esnék a válás s aztán... neki vágtam az utnak.

Nem messzire gyümölcsöt arultak. Megkivántam. Hét centesimo-n, az az a mi pénzünk szerint három és fél krajczárom volt! Mind odaadtam!!!

S eszembe se jutott, hogy kétségbeessem vagy csak aggójak is a holnap felett sőt az a tudat, hogy most már minden lépéssel közelebb jutok edes hazamhoz, edes otthonomhoz, dalra keltett s olyan vígan jöttem, mintha csak a lenyugvó nap lett volna már az idegen s hazám között.

Hej! pedig hányszor kellett még azzal a tudattal ébrednem edes álmomból, hogy milyen hideg, milyen rideg a való.

Hányszor kellett újra kezdeni laokadt erővel azt, mit roskadtan végezék! Mennyit kellett túrnóm, mennyit kellett szenvednem! Az első nap ott hagytam el az Appeninek tövében s az első éjszakát, minthogy a város még messze messze volt, ott töltöttem egy régi várámban! Jó hely volt az! Nem bántott senkisémm s edes álmomból csak a hideg reggeli harmat ébresztett fel.

Ehés voltam!!!
Az utszélen szép, sűrű málnabokrok voltak! S... ztán jött a dél. Leheveredtem egy málnabokor tövébe s egyuttal leszedtem róla a gyümölcsöt... S mikor kipihentem magam mentem tovább!

Jött a második este. A jószívű olasz gazda ahol haltam, meghitt vacsorára s ettem jó ecetes salátát. S olyan edesen aludtam.

Jött a harmadik s negyedik nap s elmult heppugy, mint a többiek avval a különbséggel, hogy akkor már szakadatlanul szitázt az éjszakai szélől vert eső.

S én... mentem avval a reménység-gel, hogy ha eljutok Anconába, hova valamit vartam hazáról, kipótolok mindent s ujult erővel folytatom utamat.

Folyt. köv

KÖZGAZDASÁG.

Kamatláb emelés, de a mely most nem a bankok érdekét szolgálja kizárólag, hanem a betevőkre is tekint. A »Közgazdasági

bank« igazgatósága tegnapi ülésében, tekintettel az uralkodó szűk pénzügyviszonyokra, a nála elhelyezett betétek kamatlábját f. hó 16-tól kezdve további intézkedésig 5%-ra emelte fel s e mellett a kamat-adót sajátjából fizeti.

A Schlich gyár új vezérigazgatója. Thály Zsigmond kir. tanácsos, a magyar államvasutak duna balparti üzletvezetőségének főnöke a tegnapi nappal nyugalomba vonult s a napokban át veszi a Schlich-gyárban a vezérigazgatói teendőket.

Gabonapiacz. Berlin okt. 17. A hangulat nem igen élénk forgalom mellett bágadt volt. Rozs majdnem 1/4 márkával drágább, májusra jól ártartó. Buza a szállítási üzletben 1/4 márkával emelkedett. Zab változatlan. Az idő szép.

Visszapillantás az elmúlt aratás eredményére. Az aratási eredményekben nagyobb szélsőségeket aligha mutatott fel aratás az ideinél. Míg egyik gazdatársunk legvérmesebb reményeitől is 30-40%-al ért el nagyobb eredményt, addig a másik csak ocsut és gazt aratott. Egyes vidékeken s ha sem látott nagy terméseket, 16-18 mm, buza is arattak holdanként, a másikon ellenben csak 4-5 mm szorult, gazos szemet s mint e körülménynek közvetlen oka a buza megdőlése és a rozsdá volt, a mely bajok egy és ugyanazon vidéken is a legkülönbözőbb mértékben mutatkoztak.

Valóban gondolkozóba kell esnünk, hogy miért nem tett a megdőlés s a rozsdá ebben a határban és mért tett oly óriási károkat a szomszéd határban, holott mindkét határ földje egytorma mennyiségű esőt kapott s egyforma égalji viszonyokak volt kitéve. De egy és ugyanazon határban — sőt ugyanazon birtoktest különböző pontjain is más és pedig szembeötlően más volt a termés.

Nezetem szerint e körülmények oka egyedül a talaj humusz mennyisége által befolyásoltatott; mennél humuszusabb és foszforszegényebb volt valamely talaj, annál inkább megdől rajta a túl buja buza és ellenkezőleg.

Köztudomású dolog, hogy a bánátnak kövér, aránytalanul sok humuszt és aránylag kevés foszfort tartalmazó földjei adtak a legtöbb ocsut. Gyenge termés volt a dunantul is, mert ezek a földek is kövérek a folytonos intenzív művelés és bő istálló trágyázás miatt. Ellenben az ország északibb részeiben, a kevésbé humuszus, s így legalább aránytag foszforsavban s egyéb ásványi alkotó részekben gazdagabb talajok bámulatos terméseket szolgáltatnak.

Itt is azonban a hegyi talajok, nem pedig a völgyek adták a jobb terméseket, mert utóbbi helyeken a hegyből leömlött iszapos talajban a megdőlés és rozsdá inkább karosította a búzát.

De hogy a talajnak ásványi alkotó részekbeni gazdagsága milyen mértékben gátolta a megdőlést és a rozsdá elterjedését, azt leginkább bizonyítja az elmúlt évbenti műtrágyázási kísérletek.

Néhány gazdatársam volt szives adatait rendelkezésemre bocsátani, melyeket — mert nagyon tanulságosak — itt közlök. Egy marosmenti birtokos ismerősöm tavaly őszszel 48 kat, hold búzavetés alá 100 mm. szuperfoszfátot szórattott ki. Learatott pedig 768 mm. búzát, vagyis 16 mm. kat, holdanként. A szomszédos, de nem műtrágyázott területen búzája megdült, megrozsdásodott s aratott 512 mm. szorult szemet, ocsut. Az előbbi táblán a kellő mennyiségű humusz és kövér időjárás mellett elegendő mennyiségű foszfor is állott a buza rendelkezésére, az erőteljesen fejlődött s így ellent állott a megdőlésnek és rozsdának, ellenben a második esetben a dus humusztartalom buja fejlődésnek indította ugyan a búzát, de a talajnak aránylag kevés foszforsavtartalma miatt a szár gyenge maradt, nem bírta el a nehezülő kalászt, megdült, a rozsdá elhatalmasodott rajta, a szem megszorult.

Egy másik ismerősöm a szuperfoszfátot területről aratott 14 mm. első osztályú buzát, a nem szuperfoszfátot területről 8 mm. másodrendűt.

De számtalan kísérletet lehetne felsorolni, a melyek mind a t bizonyítják, hogy a talajnak asványi alkatrészekbeni gazdagsága nagymértékben akadályozza a buza megdőlését.

Az elmondottakból az következik tehát, hogy a nagyon buja föld is csak úgy adhat nagy terméseket, ha ásvány alkotórészekben nevezetesen foszforsavban is gazdag, ellenkezőleg a tuhuja, de erőtlenséggel megdől, rozsdá lepi meg s szorult szemű kis termést fog adni.

Grosz Jenny,

az ismert, kiváló szépségű és nagytehetségű művésznő ezt írja:

A KOSMIN-SZAJVIZ valóban rendkívül üdítő, örömet használom és a legmelegebben ajánlhatom.

Egy palack 1 frt, sokáig eltarthat, kapható gyógyszerárakban, jobb drog- és illatszertárakban. Vezérképviselő: E. Skriwan Bécs IX. Müllnergasse 5. — Nagybani raktár Budapesten Török Józsefnél.

CSARNOK.

Miről regél a malom?

Regény.

Sudermannról.

(Folytatás.)

(8.)

Márton nadrágzsebeibe süjjeszti kezét és csendes önelégültséggel csapja hol jobbra, hol balra szájában rövid száru pipáját. Aztán kézen fogja Jánost, hogy az ujjait megmagyarazza, mint megy a finom liszt a csavarmaneten fel a csőmelőbe, melynek kis szíjjon futó csészéi két emeleten át majdnem a tetőig viszik azt, egy hengeralaku selyemtömlőn leszorja, melynek finom szövédéknél kell átporzania, mielőtt használható lesz.

Lélegzet nélkül hallgatja János bátyja rideg, darabos beszédét és csodálkozik azon, mennyire elparasztosodik az ember katonáknál, mert azt, a mit hall, meg sem érti.

Az üzlet virágzik. A kerekek mind munkában vannak, a legények keze tele dologgal. Fenn a párkányon a halmozva álló gabonát a »garat«-ba öntik, lenn a liszt és korpa ömlésére vigyáznak.

— Most három van nálam, — szól Márton az egészen fehér legényekre mutatva, kik közül hol az egyik, — hol a másik fel-le fut a lépcsőn.

— De Dávid is meg van még?

— Na persze, — felel Márton — és olyan arca van, mintha az a gondolat, hogy Dávid nélküli legyen a malom, ijedséggel töltene el.

— Hol bujkál az öreg, kérdi nevetve János.

— Dávid, Dávid, — cseng Márton erős hangja, tulharsogva a kerekek zaját.

Erre a hajtógépek homályából, a kyclopsi tömeg fa-alkotmányából és kerekei közül egy hosszú, szikár, lisztbe mártott alak kapaszkodik ki, egy arc látszik most, melyről a kor nyoma beszél, aztán egy gyengen piruló orr, mely a borotvát állig lehajlik, szemek, melyek fénytelenül és kedvetlenül bujkálnak a bozontos szemöldök alatt és egy száj, mely úgy mozog, mintha örökké rágná valamit.

— Mi az uram? — kérdi a testvérek előtt állva, a nélkül, hogy a cseréppipát, mely a fogai közül lóg, szájából kivenné.

— Hát itt van ő, János — szól Márton, megveregetve az öreg vállát, míg arczán szivből jövő kegyelet mosolya vonul át.

— Nem ismeresz rám David! — kérdi

János és barátságosan nyujtá felé kezét. — Az öreg kibocsát fogai között egy kevés piszkosbarna dohányfüstöt, gondolkozik kissé és azután dörmögi:

— Mar hogy ne!

— No, és hogy megy a sorod?

Az öreg gondolkozik megint egy kissé, megvakarja a fejét, akkor azután csak annyit mond:

— Hogy, hogy mögy?

Erre egy liszteszsákon keres munkát magának, annak zsinórját ösztövére ujjával kibontja meg összeköti, aztán a mikor bizonyossá lett arról, hogy rá többé ott szükség nincs, visszaeszoszog megint a homályba

Márton arca fénylett.

— Ez aztán a hűséges lélek, János! — Huszonnyolcz esztendeig szolgálatban, — mi? És mindig szorgalmas, mindég kötelességtudó!

— És tulajdonképen mit csinál?

Márton zavarba jön.

— Hát — tudod, — nehéz azt megmondani — bizalmi teendők — hűséges lélek, hűséges lélek.

— Cseneket még néha-néha valamit a hűséges lélek a lisztes zsákból? — kérde nevetve János.

— Márton akaratlanul vonogja vállát és mormol valamit huszonnyolcz szolgálati évről és szembehunyásról.

— Ugy hiszem, — mondja János, — hogy fel fogom fedezni a kuczkót, a hová az öreg keservesen összecseneketett dolgait dugdosni szokta.

— Te is haragszol rá, János, — dörmögi — ép úgy mint Trude, s az igaztalan, nagyon igaztalan.

János nevetve rázza fejét, majd egy új deszkajótóra mutat.

— Mi az?

Márton zavartan tagadólag int.

— Az irodám — dadogja aztán és a mikor János odaindul, hogy az ajtót kinyissa, hirtelen odaszökik s megragadja hátul ruháját, visszarántja.

— Kérlek nagyon — mondja halkán — ne lépd át annak küszöbét. Ma nem — és soha. — Van okom rá!

János bosszusan néz bátyjára. Szeretné megkérdezni; mióta vannak neked előttem titkaid? de a Márton hűségteles pillantása nem engedi és karöltve hagyják el a malmot.

Este lett. A nagy kerék pihen már és vele a kiskerekek raja. Csend ül a malom tájékán, csak a távoli zsilpról zug ide a leomló víz egyhangú melódiaja.

Persze, itt a ház előtt hallgaton és csendesen folyik a patak, mintha semmi dolga sem volna más, minthogy hordja magán a vastag levelű virágokat és hogy az esti pirkadatok játszó helyet adjon. Miot aranyvörös sötét bársonyszalag kanyarog az éger-bozót között, melyben egy sereg csalogány dalol — nem ismerve daluk értékét — versenyeznek a békák kurortyolásával.

A három ember fia, a kik ebben a virágos, dalfakasztó magányban együtt fognak lakni, már igen jól megférnek együtt. Itt ülnek a szabadban, a feheren terített vacsoraszatálnál, melynek istenadta fogásai nem izlenek ma s boldog érzéssel néznek szótlanul maguk elé.

Márton fejét mindkét tenyerébe hajtja s hatalmas füstfelhőket fúj rövidke pipájából, időnként rövid hangot ad, mely úgy hangzik, mint félnevetés, fél zsörtölődés.

János belevájta magát a levélalba s a vadszőlő ágait engedi arczán össze-vissza hajladozni. Azok libegnek-lobognak szája lehelletétől.

Trude állat beleszorította ruhagallérjába s meleg, szerető pillanásokat vet a két testvérré, mint egy vásott gyerek, a ki szeretne valami gyermek-bolondságot elkövetni és először azt figyelme, nem nézi-e őt valaki. A hallgatás szemellathólag nincs inyére, de már jobban hozzászokott, mintsem megmerje törni

Az alatt csendesen mulat magában azáltal, hogy kis kenyérgalacsinokát gyur és a

nélkül, hogy a fivérek észrevennék, a csipegő verébseregnek veti oda, mely körülöttük enni-valóra vár.

Különösen egy van itt, egy kis piszkos kölyök, mely hamissága és ügyessége folytán mindent elvesz a többi elől. Valahányszor egy szem enni-való lehull, kiterjeszti mindkét szárnyát, kiáltoz, mint egy ördögös, s mialatt a többivel czivakodik, utat keres, hogy kijusson közülök, hogy míg a többi azon az egy szemem czivódik, a többi szemet ő kapja el. A kísérlet négy-ötször ismétlődik, míg egy fürgébb társa ellesi tőle s nálánál ügyesebben csinálja.

A közben Trude meglepi a nevetők, erőszakkal vissza akarja fojtani, zsebkendőjét szájába tömi, lélekzetét is visszafojtja, míg egészen belekékül. Aztán, mikor már nincs reménye, hogy uralkodjék magán, felugrik ülőhelyéből, hogy elfusson messzire, de még az ajtó előtt kitör belőle a nevetés és hangosan felsikoltva a gyönyörtől, eltűnik az udvar mély sötétjében.

A két fivér hirtelen felocsudik gondolatából.

— Mi történt? — érdi János ijedten.

Folyt. köv.

Nyilt-tér.

Orvosi körökben már rég ismert tény, hogy a FERENCZ JÓZSEF keserűviz valamennyi hasonló vizet tartós hashajtó hatása és említésre méltó kellemes ízénél fogva, már kis adagban is tetemesen felülmúlja. Kérjünk határozottan Ferencz József keserűvizet.

Táplálék tojas-fehér

1 kilo Troponnak ugyanazon tápláló ereje van, mint 5 kilo marhahús vagy 180—200 tojasnak. Tropon a testben a közvetlen a vér és az izomállomány körül telepszik meg, a nélkül, hogy zsiradékot képezne Tropon tehát rendes használatnál egészségeseknél és betegeknek egyaránt erősítő hatással van, és minden ételhez az ételek ártalmatlanná tétele nélkül hozzákeverhető. A Tropon rendkívül olcsósága miatt mindenki által beszerezhető.

Kapható gyógyszerárakban és drogeriákban.

Tropon-Werke, Mülheim-Rhein.

Vezérképviselőt

Ausztria-Magyarország részére

M. Winkler, Wien 5., Wien-Strasse 55.

Kiadó lakás, műhely és raktár-helyiség.

Ugyanott alkalmas telek műhely vagy raktár-építésre

Piacz-utca 83. sz.

Értekezhetni a vasbutorgyárban.

